

Arni Ísaksson

Rafveiðar í Langá á Mýrum
1984

Reykjavík 1984.

Rafveiðar í Langá á Mýrum
1984

Inngangur.

Rafveiðar í Langá fóru fram daganna 15.-16. september 1984. Rafveitt var á svæðinu fyrir ofan Sveðjufoss allt upp í Langavatn fyrri daginn og var Þórir Dan Jónsson fiskifræðingur til aðstoðar með viðbótar rafveiðitæki. Fljótlega kom í ljós að tækið, sem notaði rafgeymi sem spennugjafa, var nánast óvirkt og eru allar skráðar mælingar gerðar með tækjum Veiðimálastofnunar. Til aðstoðar voru Ingvi Hrafn Jónsson, Halldór Snæland og Sveinn Aðalsteinsson. Verulegur vindstrekkingur var fyrri daginn en lögði til muna síðari daginn. Vatnsstaða var fremur há í ánni vegna undanfarandi rigningar.

Niðurstöður

1. Rafveiðar

Helztu niðurstöður rafveiðanna eru sýndar í töflu 1. Fyrir neðan Sveðjufoss reyndust vera um 23 laxaseiði á 100m² sem er nærri meðaltali árána eftir 1979. Fyrir ofan Sveðju voru um 28 seiði á 100 m² sem er mjög rýrt og sambærilegt við köldu árin 1979 og 1983. Meðalstærð seiða í mismunandi aldurshópum er hinsvegar meiri en árið 1983 og mjög nærri meðaltali árána 1977-1982, enda var sumarið 1984 mjög milt þó ekki væri það sólríkt. Þetta er sennilega meginorsök þess að það kemur ekki eins vel út og 1980. Þessi vaxtarsamanburður sést enn betur í mynd 1 og 2 sem sýna lengdardreifingu laxaseiða í rafveiðunum allt frá 1979.

Mynd 1 sýnir þessa dreifingu á svæðum fyrir neðan Sveðjufoss. Þar kemur fram að meðalstærð seiða í einstaka aldurshópum hefur ekki verið meiri síðan 1980. Seiðafjöldi er hinsvegar mun minni og er sérstaklega áberandi hve lítið er af sumargömlum seiðum (0+). Línuritið fyrir 1980 sýnir vel eðlileg hlutföll milli aldurshópa (þ.e. mest af yngstu seiðunum).

Hlutföll sumargamalla seiða eru mjög óeðlileg í veiðunum bæði 1983 og 1984. Sú spurning vaknar óneitanlega hvort ekki hafi verið gengið of nærri hryggningarstofni árin 1982 og 1983, þegar laxagöngur hafa verið mjög litlar. Annað merki um þetta er nokkuð magn af hornsílum á svæðum þar sem þau hafa aldrei sést áður, en slíkt væri ólíklegt ef áin væri fullsetin af laxaseiðum. Rétt er að benda á að magn verðandi gönguseiða (111+) hefur ekki verið teljandi í rafveiðum síðan 1980.

Sambærilegar niðurstöður fyrir árhlutann ofan Sveðju eru á mynd 2. Ástand árinna er hér mun lakara og hnignun frá fyrri tíð hefur orðið mun meiri, sennilega vegna lægri vatnshita á þessu svæði yfir sumarið. Því kemur betra hitafar 1984 fram sem verulegur bati frá árinu 1983. Seiðamagn á þessu svæði er hinsvegar hverfandi miðað við ár eins og 1980. Þó hér sé mikið vitnað í 1980 sem hagstætt seiðaár má telja víst að árin fyrir 1978 hafi verið mun hagstæðari en sambærilegar rafveiðar frá þeim tíma liggja ekki fyrir.

Niðurstöður rafveiða á Ólaxgengum árhlutum koma fram í töflu 1. Fjöldi seiða í þessum veiðum var óvenju lítil og virðist lítið hafa komið út úr sleppingum síðastliðið sumar. Hugsanleg orsök gæti verið að seiðin voru óvenju smá við sleppingu sem er þó ekki einhlýtt skýring þar sem rúmlega startfóðruð seiði hafa oft gefið góða raun (Sbr. Þjórsá).

2. Gönguseiðasleppingar.

Sleppt hefur verið 4000 örmerktum gönguseiðum í Langá árlega síðan 1982. Verulegur fjöldi örmerkta laxa hefur veiðst ýmist í ánni eða í sjávarnetum í Borgarfirði. Ólíklegt má telja að öll merkin úr veiddum löxum hafi komist til skila, svo hér má reikna með að um lágmarkstölur sé að ræða. Niðurstöður eru sýndar í töflu 2. Þar kemur fram að heildarheimtur úr sleppingum 1982 eru 61 lax eða um 1,5 % af slepptum fjölda. Hafi aðeins annarhver lax veiðst hefur heildarheimta í þessari tilraun verið 3 % . Meira heimtist af laxi eftir tvö ár í sjó sem bendir til að Þverárstofninn sem notaður var í þessari tilraun hafi erfðafræðilegar tilhneigingar til tveggja ára dvalar. Heimtur á smálaxi úr sleppingu 1983 eru betri heldur

en úr sleppingu 1982, sem kemur á óvart miðað við útkomu í hafbeitarstöðvum. Þetta er þó ekki marktækt fyrr en á næsta ári þegar heimtur á eldri laxi liggja fyrir.

Rétt er að benda á að nokkuð var um vafafiska og var í sumum tilfellum of lítið tekið framan af hausunum (Tafla 2). Þar við bætast merkislausir fiskar sem þó voru greinilega veiðiuggaklipptir. Séu þessir laxar taldir með hafa heimtur á merkjum frá 1982 verið nálega 2 %, eða 4 % heildarheimtur á laxi miðað við að annar hver lax hafi veiðst.

Þegar á heildina er lítið er ekki ástæða til annars en vera sámilega ánægður með útkomuna úr þessari fyrstu tilraun og full ástæða til að halda slíku tilraunastarfi áfram.

Eins og fram kemur í töflunni hefur veiðst mest af hafbeitarlaxi í netalögnum við Rauðanes og Lambastaði. Ekki er langt frá því, að jafnmargir laxar hafi komið fram í þessum lögnum eins og í sjálfri ánni. Vafasamt verður að telja að yfirfæra þessi hlutföll á villtan lax sem gengur í Langá. Hafa verður í huga að hér er um framandi stofn að ræða. Einnig eru seiðin seltuvanin og sleppt í ósa Langár sem gæti ýtt undir lengri dvöl á ósasvæðum árinna með tilheyrandi flakki meðfram ströndinni. Villtur stofn úr ánni gengur vafalaust mun greiðar í hana.

Umræður

Niðurstöður rafveiða undanfarin ár hafa sýnt að ástand seiða í Langá er mun lakara en í flestum ám í Borgarfirði sem rannsakaðar hafa verið. Ástand árinna virðist vera mun líkara því sem er í ýmsum ám á Norðurlandi, svo sem Hrútarfjarðará. Kemur þar sennilega til uppruni árinna úr tiltölulega köldu fjallavatni sem fær snjóbráð langt fram á sumar. Einnig má benda á, að lítið er um ræktað land með ánni sem rýrir efnabúskap hennar. Áin hefur mikla tilhneygingu til að ryðja sig á vetrum sem hefur neikvæð áhrif á seiðaframleiðslu. Allar aðgerðir sem stuðla að jöfnuði í rennsli, hita og efnabúskap væru jákvæðar.

Erfitt er að sanna hvort sleppingu smáseiða undanfarin ár hafi skilað þeim árangri sem vænst var. Slík seiði hafa verið ómerkt og eina leiðin til að þekkja þau úr hefði verið að

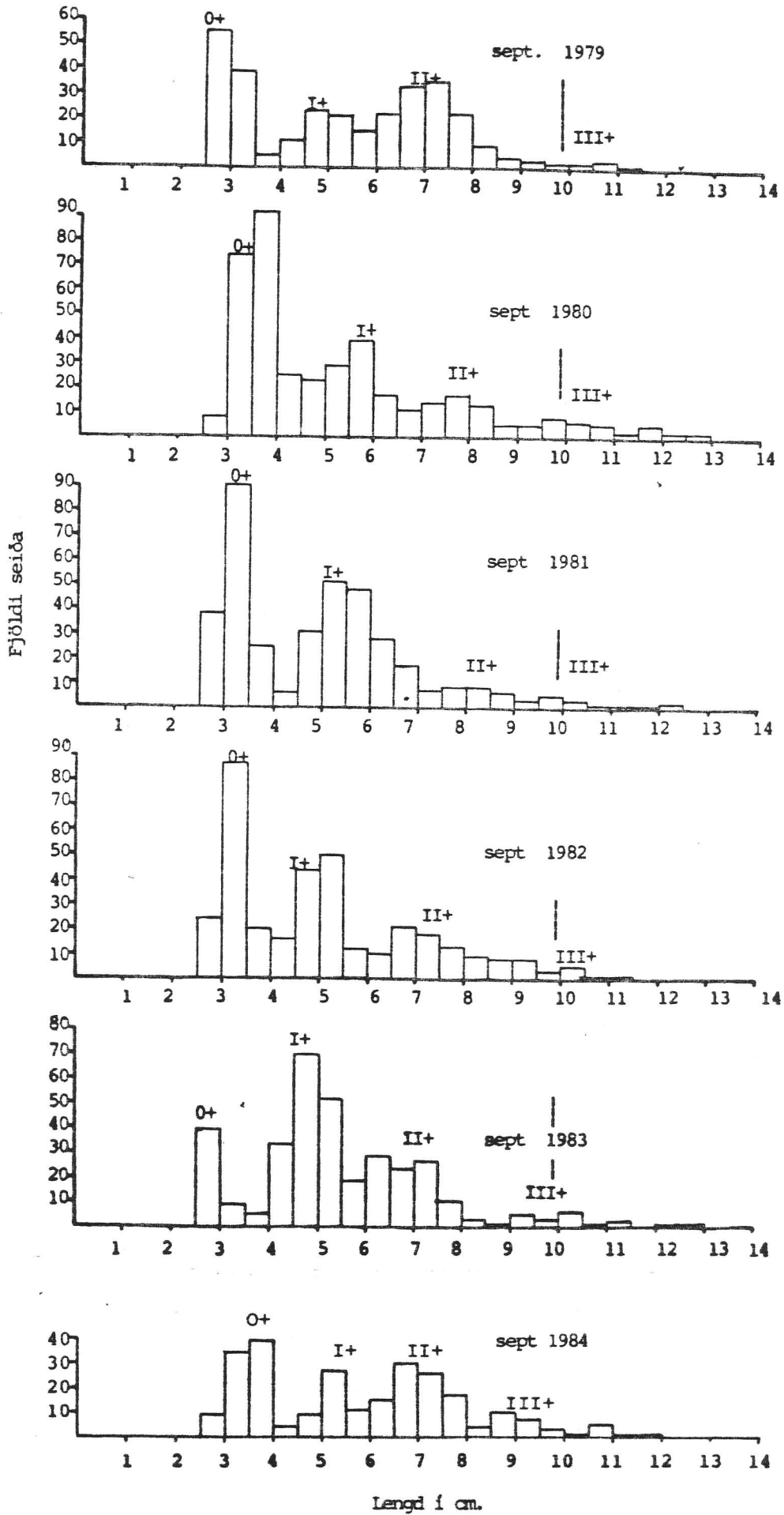
fá hreistur af veiddum laxi, en það hefur ekki verið tekið í neinum mæli. Sú spurning vaknar óneitanlega hvort neðri hluti Langár sem er hlýrri og með meiri framleiðslugetu sé ekki vansetinn af laxaseiðum, einkum hin síðari ár. Slík vandamál hafi komið fram í Laxá í Þingeyjarsýslu og miklu seiðamagni hefur þar verið sleppt á laxgenga hlutann. Sama má segja um ýmsar ár í Vopnafirði. Eðlilegt væri að bæta takmörkuðu seiðamagni á viss svæði í laxgenga hluta Langár og bera þau svæði saman við önnur í rafveiðum að hausti

Þar sem Langá virðist eiga við margþættari vandamál að etja en flestar ár í nærliggjandi héruðum er nauðsynlegt að ræktunarstarfið sé sem fjölbreyttast. Eðlilegt er að halda áfram gönguseiðasleppingum í verulegum mæli til að öðlast reynslu en slíkar sleppingar geta í sumum tilfellum orðið veruleg stoð fyrir ána þegar lítið er af fiski. Hinsvegar þarf að tryggja að náttúruleg uppeldissvæði í ánni séu fullnýtt og sleppa sumarseiðum þar sem við á. Jafnframt þarf að reyna að tryggja að áin fari vel með seiðin sem í henni eru. Náist farsæl stjórn þessarra þátta ætti að vera hægt að ná ánni upp úr þeim öldudal sem hún óneitanlega er í.

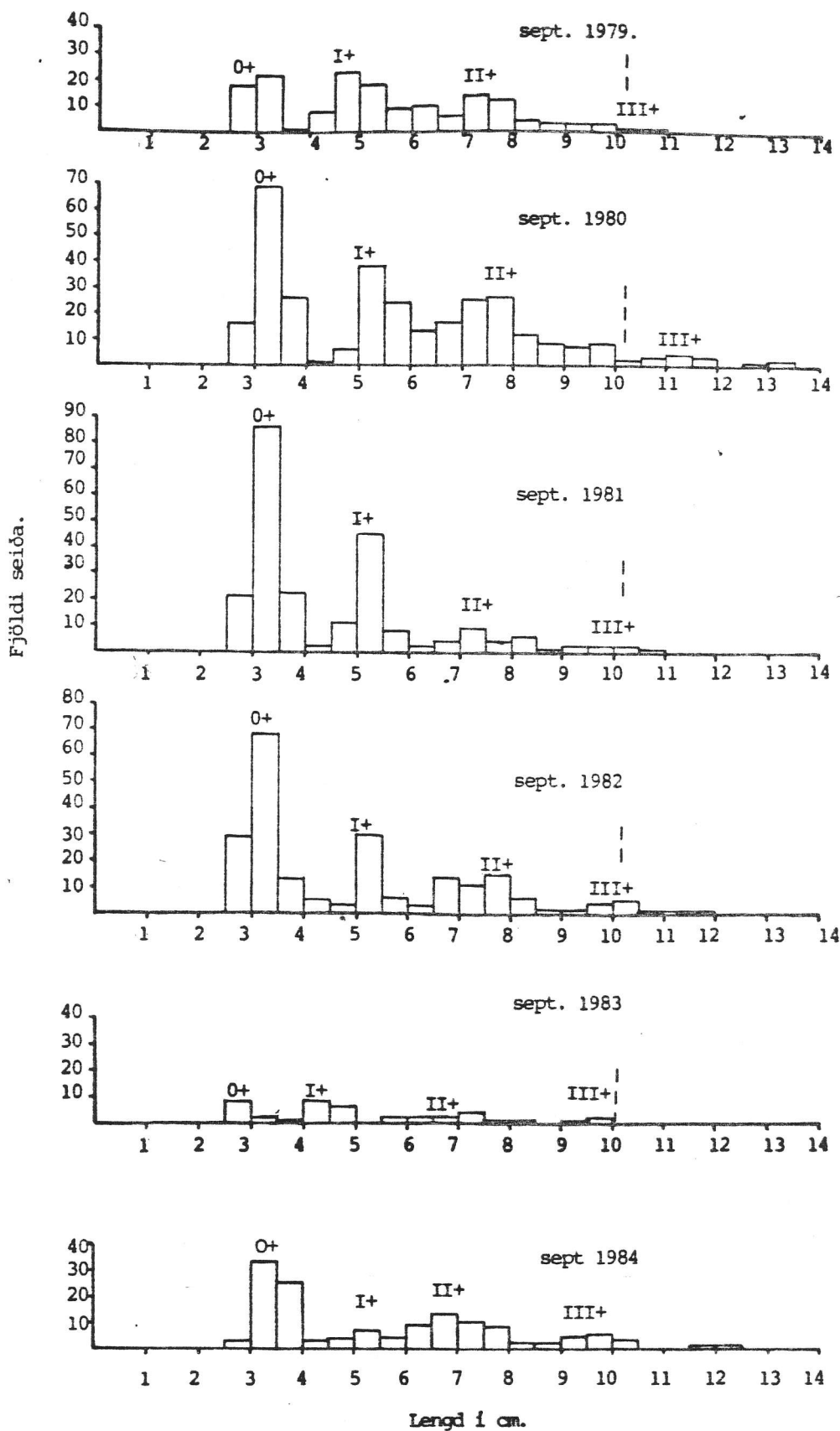
Tafla 1. Rafveiðar í Langá á Mýrum 15.-16. sept.84.

Veiði- staður	m ² veiddir	Fjöldi laxas.	Fj.seiða í aldursh.				Meðall.laxaseiða í cm			
			0+	I+	II+	III+	0+	I+	II+	III+
Fossbreiða	100	19	7	1	11	0				
Kerstapi	100	26	8	5	10	3				
Glanni	100	12	1	6	2	3				
Túnstrengur	50	8	4	3	1	0				
Jarólangsst.eyr.	70	13	6	4	2	1				
Hvítisstaðahyl.	100	22	5	2	9	6				
Birgislaut	150	28	3	5	13	7				
Stangarhylur	100	28	9	6	9	4				
Hreimsáskvörn	150	24	12	1	8	3				
Lækjarós	180	83	38	17	27	1				
Heild n.Sveðju	1100	263	93	50	92	28	3,4	5,1	7,0	9,5
Hornhylur	180	28	3	5	15	5				
Skriðufljót	100	36	17	3	11	5				
Svæði 3	50	19	4	4	6	5				
Campari neðri	50	16	9	2	3	2				
Campari efri	100	36	26	4	6	0				
Heild o. Sveðju	480	135	59	18	41	17	3,4	5,0	6,9	9,7
Ármótafljót	300	8	4	4						
F.neðan stíflu	70	5	4	1						
Heild sleppiseiða	370	13	8	5						

Mynd 1. Niðurstöður rafveiða í Langá á Mýrum fyrir
neðan "Svefjufoss" frá 1979 til 1984.

Mynd 2. Niðurstöður rafveiða í Langá á Mýrum fyrir ofan " Sveðjufoss " frá 1979 til 1984.

Tafla 2. Endurheimtur merktra seiða úr sleppingum í Langá á Mýrum 1982 og 1983.

Sleppi- ár	Sleppi- staður	Stofn	Fjöldi merkt	Númer merkis	Endurh.- ár	Endurheimtustaðir				% Endurheimtur				Heildar- fjöldi
						Langá	Lamba- staðir	Rauða- nes	Purs- staðir	Langá	Annars- staðir	Heild	Ár í sjó	
1982	Langá	Þverá	2000	2/54(63)	1983	5	4	6	1	0.25	0.55	0.80	1	38
					1984	15	5	1	1	0.75	0.35	1.10	1.90	
1982	Langá	Þverá	2000	2/55(63)	1983	2	3	5	1	0.10	0.45	0.55	1	23
					1984	10	2			0.50	0.10	1.15	2	
1983	Langá	Laxá í Döllum	4009	7/4(13)	1984	30	2	2		0.75	0.10	0.85	1	34

Merkislausir og vafafiskar.

Sleppiár	Ár í sjó	Endurheimtustaðir				Samtals
		Langá	Lambast.	Rauðanes	Pursstaðir	
1982	1 ár	4				4
	2 ár	2	1	4		7
1983	1 ár					
1982	1 ár			1		1
	2 ár	4	1			5
1983	1 ár	3				3

Ílla skorið
af haus

Merkislaus